

Prof. dr hab. n. med. Krzysztof J. Filipiak
Redaktor Naczelny „Kardiologii Polskiej”

Szanowny Panie Redaktorze,

Z dużym zainteresowaniem przeczytałam artykuł doktora Zalewskiego i wsp. [1] poświęcony roli aktywacji płytek krwi w procesie uszkodzenia mikronaczyń u tzw. „ostrych chorych”, z zawałem serca z uniesieniem odcinka ST.

Autorzy zaobserwowali, że u chorych z defektem perfuzji w spoczynku, względna liczba (%) agregatów płytkowych z monocytami (PMA) i agregatów płytkowych z neutrofilami (PNA) jest znacząco większa przy przyjęciu pacjenta niż w 4. dobie po zabiegu przeszłokrwężnej rewaskularyzacji (PCI). Ponadto Autorzy pokazali, że odsetek zagregowanych płytek, aktywowanych typowym agonistą płytkowym — adenylo-difosforanem (ADP) w stężeniu $5 \mu\text{M}$, oznaczony za pomocą agregometru optycznego, istotnie korelował z wielkością obszaru obturacji mikrokrążenia (MVO) badanego przy użyciu techniki obrazowania w rezonansie magnetycznym.

Po przeczytaniu tej pracy klinicznej, o niewątpliwiej wartości poznawczej, nasuwa się wiele przemyśleń, szczególnie dotyczących metod laboratoryjnych wykorzystywanych w badaniu. Badanie funkcji płytek stało się częścią praktyki laboratoryjnej już od wczesnych lat XX wieku. Szczególnie techniki pomiaru agregacji płytek, oparte na wykorzystaniu zdolności tzw. agonistów płytkowych do wywoływania aktywacji płytek *in vitro* (w osoczu bogatopłytkowym, po pobraniu krwi i jej odwirowaniu) oraz tworzenia agregatów płytkowych, zostały opracowane i wprowadzone do diagnostyki przez prof. Gustawa Borna w 1962 r. [2]. Mimo że technika badania agregacji płytek oparta na pomiarze rozproszenia światła (metoda agregometrii optycznej) sama w sobie jest banalna, ciągle pozostaje metodą referencyjną w ocenie ilościowej i jakościowej stopnia pobudzenia płytek. Ocena tworzenia agregatów płytkowych z monocytami i neutrofilami wymaga bardziej zaawansowanych technik diagnostycznych, cytometria przepływowa jest zatem od lat najlepszym narzędziem do badania oddziaływań między płytkami a pozostałymi składnikami morfotycznymi krwi [3].

Zalewski i wsp. [1] do odróżnienia leukocytów niosących płytki od pozostałych leukocytów niezagregowanych z płytkami użyli przeciwciał monoklonalnych skierowanych przeciwko antygenowi powierzchniowemu CD61, sprzężonych ze znacznikiem fluorescencyjnym. Z biologicznego punktu widzenia antygen CD61 jest specyficzną glikoproteiną powierzchniową, znaną także jako GP IIIa lub po prostu podjednostką $\beta 3$ integryny, która tworzy razem z podjednostką α kompleks integryny, np. z glikoproteiną CD41 tworzy kompleks GP IIb/IIIa. Kompleks ten jest funkcjonalnym receptorem dla fibrynogenu, czynnika von Willebranda i białek macierzy międzykomórkowej, takich jak fibronektyny czy vitronektyny, na aktywowanych płytkach [4]. Ostatnie badania

pokazały jednak, że antygen CD61 jest równocześnie ekspozycjonowany na wszystkich płytkach [5]. Ponadto integryna $\beta 3$ jest powszechnie ekspozycjonowana na komórkach śródbłonna [6], zatem komórki CD61 pozytywne nie koniecznie powinny być uważane za zwykłe agregaty płytkowo-komórkowe.

Już wcześniej udowodniono, że podczas ostrego zawału serca względna liczba mikrocząstek (MP) uwalnianych z komórek śródbłonna i CD51/61 pozytywnych jest znacząco podwyższona w porównaniu z liczbą MP u osób zdrowych, a nawet u chorych ze stabilną dławicą piersiową [7]. MP są to pęcherzyki komórkowe o submikronowej średnicy, uwalnianie z aktywowanych płytek, a także z komórek stymulowanych lub ulegających apoptozie. MP charakteryzują się zdolnością do adhezji lub tworzą agregaty, nawet z komórkami innego pochodzenia i w odmiennej lokalizacji, dzięki temu że są przenoszone z krwią nawet w odległe miejsca. Ich rola nie sprowadza się tylko do przenoszenia powierzchniowych glikoprotein, ale także uczestniczą w przekaźnictwie międzykomórkowym, transportując fragmenty kwasów nukleinowych [8]. Jest zatem jeszcze wiele niewyjaśnionych mechanizmów, w których mogą uczestniczyć aktywowane płytki lub też inne pochodne komórkowe zbliżone wielkością i budową do aktywowanych płytek krwi [8].

Podsumowując, antygen powierzchniowy CD61 nie jest idealnym markerem do różnicowania aktywowanych płytek. Należy o tym pamiętać, szczególnie gdy nie do końca świadomie korzysta się z zaawansowanych metod laboratoryjnych.

Ewa Stępień

Katedra i Zakład Biochemii Klinicznej,
Uniwersytet Jagielloński, Collegium Medicum, Kraków

Piśmiennictwo

- Zalewski J, Durak M, Lech P et al. Platelet activation and microvascular injury in patients with ST-segment elevation myocardial infarction. *Kardiol Pol*, 2012; 70: 677–684.
- Born GVR. Quantitative investigations into the aggregation of blood platelets. *J Physiology*, 1962; 162: P67–P68.
- Michelson AD. Flow cytometry: a clinical test of platelet function. *Blood*, 1996; 87: 4925–4936.
- Ott I, Neumann FJ, Gawaz M et al. Increased neutrophil-platelet adhesion in patients with unstable angina. *Circulation*, 1996; 94: 1239–1246.
- van Velzen JF, Laros-van Gorkom BA, Pop GA et al. Multicolor flow cytometry for evaluation of platelet surface antigens and activation markers. *Thromb Res*, 2012; 130: 92–98.
- Meckersheimer G, Barth T, Hartschuh W et al. In situ expression of beta 1, beta 3 and beta 4 integrin subunits in non-neoplastic endothelium and vascular tumours. *Virchows Arch*, 1994; 425: 375–384.
- Stępień E, Stankiewicz E, Zalewski J et al. Number of microparticles generated during acute myocardial infarction and stable angina correlates with platelet activation. *Arch Med Res*, 2012; 43: 31–35.
- Stępień E, Kablak-Ziembicka A, Czyż J et al. Microparticles, not only markers but also a therapeutic target in the early stage of diabetic retinopathy and vascular aging. *Expert Opin Ther Targets*, 2012; 16: 677–688.

Odpowiedź

Prof. dr hab. n. med. Krzysztof J. Filipiak
Redaktor Naczelny „Kardiologii Polskiej”

Szanowny Panie Redaktorze,

Dziękujemy Pani dr n. biol. Ewie Stępień za zainteresowanie naszą pracą [1], której zasadniczym celem było znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy stopień zahamowania płytek krwi w ostrej fazie zawału przebiegającego z uniesieniem odcinka ST wpływa na wielkość obszaru uszkodzenia mikrokążenia. Obecnie kliniczne znaczenie wysokiej aktywności płytek krwi w trakcie terapii kłopidogrelem jest przedmiotem żywej i wciąż otwartej debaty [2]. Dotychczas nie próbowano oceniać wpływu skuteczności leczenia przeciwplatekowego na wielkość uszkodzenia reperfuzyjnego.

W naszym badaniu do oszacowania szkody spowodowanej niedokrwieniem i następującą falą reperfuzji wykorzystaliśmy techniki rezonansu magnetycznego umożliwiające ilościowy pomiar masy mięśnia objętego zawałem i uszkodzonym mikrokążeniem [3]. Z kolei funkcję płytek krwi zbadaliśmy za pomocą agregometrii optycznej, oznaczając ich reaktywność po stymulacji kwasem arachidonowym i dwufosforanem adenozyliny. Ponadto, używając cytometrii przepływowej, zmierzaliśmy stężenie agregatów płytkowo-leukocytarnych, adaptując wcześniej już opisaną metodykę [4]. W technice tej najpierw za pomocą fluorescencyjnie wyznakowanych przeciwciał wyodrębnia się całą populację leukocytów, a następnie, inkubując tak zdefiniowane komórki ze znakowanym fluorescencyjnie przeciwciałem anti-CD61,

określa się liczbę leukocytów zagregowanych z płytkami krwi i wyraża jako odsetek całej populacji leukocytów. Równoległa kontrola negatywna z izotypowymi przeciwciałami pozwala wyodrębnić populację płytek krwi niezwiązanych z leukocytami [1, 4].

Reasumując, nie można przedstawionego w naszej pracy oznaczenia agregatów leukocytarno-płytkowych sprowadzić jedynie do oznaczenia populacji komórek CD61 pozytywnych. Ponad wszelką wątpliwość nie uważamy, że izolowane oznaczenie glikoproteiny CD61 można uznać za marker aktywacji płytek krwi.

Autorzy pracy

Piśmiennictwo

1. Zalewski J, Durak M, Lech P et al. Platelet activation and microvascular injury in patients with ST-segment elevation myocardial infarction. *Kardiol Pol*, 2012; 70: 677–684.
2. Holmes MV, Perel P, Shah T et al. CYP2C19 genotype, clopidogrel metabolism, platelet function, and cardiovascular events. A systematic review and meta-analysis. *JAMA*, 2011; 306: 2704–2714.
3. Zalewski J. Cardiac magnetic resonance imaging of acute myocardial infarction. *Kardiol Pol*, 2010; 68 (suppl. 5): 441–447.
4. Michelson AD, Barnard MR, Lori A et al. Circulating monocyte-platelet aggregates are a more sensitive marker of in vivo platelet activation than platelet surface P-selectin: studies in baboons, human coronary intervention, and human acute myocardial infarction. *Circulation*, 2001; 104: 1533–1537.